

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

PREZES

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2019 -12- 30
ZAL.	NR

Warszawa, dn. 20 grudnia 2019 r.

Pan
dr Maciej Taborowski
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do pisma Pana Rzecznika z dnia 29 października 2019 r. oraz wyrażonych podczas spotkania w dniu 13 grudnia 2019 r. wątpliwości co do poszczególnych odwołań zawartych w odpowiedzi Związku Banków Polskich, pragnę ponownie przedstawić stanowisko, w którym zostały omówione wszystkie aspekty skutków wyroku TSUE C-383/18.

Wyrażam nadzieję, że załączone stanowisko Związku Banków Polskich w pełni wyjaśnia wszelkie sygnalizowane podczas spotkania wątpliwości oraz jest zgodne z oczekiwaniami Pana Rzecznika. W tym miejscu, w ślad za wyjaśnieniami poczynionymi w załączonym piśmie, pragnę jeszcze raz wyraźnie podkreślić, że banki respektują wyrok Trybunału.

Niezależnie od powyższego, pragnę zauważyć, że o fakcie uwzględniania przez banki reklamacji klientów Związek Banków Polskich informował już w ww. odpowiedzi z dnia 26 listopada 2019 r.

N. Jędrzejczyk
inf. h

W załączeniu:

Stanowisko ZBP w sprawie wyroku TSUE z dnia 11 września 2019 r. C-383/18.

Stanowisko ZBP w sprawie wyroku TSUE z dnia 11 września 2019 r. C-383/18.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł w sprawie C-383/18 z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego przez Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku. Sąd krajowy zwrócił się do TSUE z wnioskiem o udzielenie odpowiedzi na pytanie: „Czy wykładni przepisu zawartego w art. 16 ust. 1 w związku z art. 3 [lit.] g) [dyrektywy 2008/48] należy dokonywać w ten sposób, że konsument, w przypadku dokonania wcześniejszej spłaty swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt, uprawniony jest do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, w tym również o koszty, których wysokość nie jest zależna od długości trwania tej umowy o kredyt?”.

Udzielając odpowiedzi na to pytanie, TSUE wskazał w wyroku, że artykuł 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG należy interpretować w ten sposób, że prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta.

Powyższe orzeczenie implikuje szereg konsekwencji dla wszystkich kredytodawców działających na rynku kredytów konsumenckich. Jako najważniejsze z nich sektor bankowy zidentyfikował: konieczność dokończenia procesu dostosowania systemów wewnętrznych (informatycznych) do wytycznych wynikających z wyroku TSUE, ustalenie prawidłowych metod obliczania wysokości należnego zwrotu wynikającego z obniżenia całkowitego kosztu kredytu, w szczególności kosztów, których wysokość nie jest zależna od długości trwania okresu umowy oraz pochylenie się nad problemem pilnej nowelizacji ustawy o kredycie konsumenckim w celu zapewnienia zgodności

art. 49 u.k.k. z treścią orzeczenia TSUE i dyrektywą 2008/48/WE.

➤ Uwzględnienie w kwocie zwrotu kosztów niezwiązanych z czasem trwania umowy.

Zgodnie z treścią orzeczenia, prawo do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta, a więc także takie koszty jak np. prowizja. **Należy podkreślić, że banki udzielające kredytów konsumenckich, pomimo zidentyfikowania licznych wątpliwości i problemów z jego praktycznym wdrożeniem, respektują wyrok TSUE i pozytywnie rozpatrują reklamacje dotyczące rozliczenia przedterminowej spłaty kredytu.** Jednocześnie istotne znaczenie dla sposobu załatwienia takiej sprawy będzie mieć okoliczność, czy kredyt

został spłacony przed czy po zapadnięciu orzeczenia TSUE. Jeżeli chodzi o kredyty spłacone po zapadnięciu ww. wyroku, to banki finalizują prace nad wdrożeniem rozwiązań informatycznych umożliwiających automatyczne rozliczenie kredytu i uwzględnienie w kwocie zwrotu kosztów takich jak prowizja. Natomiast w przypadku kredytów już rozliczonych, o konieczności złożenia przez zainteresowanych konsumentów odpowiedniej reklamacji do banku wypowiedział się Prezes UOKIK w wydanych po dniu 11 września 2019 r. decyzjach administracyjnych¹. Takie reklamacje są uwzględniane przez banki, w większości z odniesieniem do zakresu czasowego wyrażonego w decyzjach (tj. od czasu wspólnego stanowiska Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznika Finansowego z dnia 16 maja 2016 r.).

➤ **Ustalenie prawidłowych metod obliczania wysokości należnego zwrotu**

Rozpatrując poszczególne sprawy, banki napotykały problem związany ze sposobem obliczenia należnego zwrotu kosztów niezwiązanych z czasem trwania umowy. Orzeczenie TSUE nie dało odpowiedzi na pytanie, w oparciu o jakie metody lub algorytmy banki i inni kredytodawcy powinni zwrot ten obliczyć.

Należy zauważyć, że ani przepisy prawa europejskiego (por. pkt 38 opinii Rzecznika Generalnego z dnia 23 maja 2019 r.), ani – jak wyżej wskazano – wyrok TSUE **nie określają sposobu obliczenia wysokości zwracanych kwot** wynikających z obniżenia całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej całkowitej spłaty. Jak podkreślił Rzecznik Generalny, *"dyrektywa 2008/48 nie harmonizuje metody obliczania, jakiej należy użyć w celu ustalenia odpowiedniej obniżki w wypadku wcześniejszej spłaty kredytu, lecz określa zasady, jakich państwa członkowskie muszą przestrzegać przy ustalaniu tej metody"*. W opinii Rzecznika Generalnego oraz w uzasadnieniu wyroku TSUE wskazuje się więc **jedynie pewne przesłanki, które powinny być brane pod uwagę przy konstruowaniu takiej metodologii obliczeń zwrotów:**

- **Powiązanie z czasem, w którym nastąpiła wcześniejsza spłata.** Jak podkreślono w p. 25 wyroku, kwestia ta budziła największe wątpliwości ze względu na różnice pomiędzy poszczególnymi wersjami językowymi dyrektywy 2008/48/WE oraz, w konsekwencji, krajowymi implementacjami. Z większości wersji językowych wynika powiązanie czasu wcześniejszej spłaty z rodzajem kosztów, które podlegają obniżeniu, jednak bazując na celach dyrektywy, TSUE doszedł do wniosku, że czynnik czasu ma być elementem metodologii obliczenia kwoty zwrotu (właściwe są więc jedynie wersje angielska i niemiecka dyrektywy 2008/48/WE);
- **Przejrzystość rozwiązań, poprzez odwołanie do zasad konstruowania dodatkowego wynagrodzenia na podstawie art. 16 ust. 2 dyrektywy**

¹ Na przykład w decyzji nr DOZIK-4/2019 z dnia 19 września 2019 r. wydanej wobec Aasa Polska S.A. z siedzibą w Warszawie

2008/48/WE - konieczność zapewnienia przejrzystości i zrozumiałości metodologii dla konsumentów, łatwość jej stosowania przez kredytodawców oraz ułatwione sprawowanie nadzoru ze strony organów (por. pkt 52 opinii Rzecznika Generalnego, odwołujący się do pkt. 39 preambuły dyrektywy 2008/48/WE).

- Przepis art. 49 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim implementujący art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE **nie zawiera żadnych wskazań ani sugestii co do metodologii** (kwestia formuły obliczania zwrotu kosztów w wyniku wcześniejszej spłaty była poruszana przez środowisko bankowe podczas konsultacji społecznych założeń do ustawy o kredycie konsumenckim; problem ten nie został zostanie szczegółowo uregulowany w ustawie, co jednak nie nastąpiło). Metodologia taka powinna więc uwzględniać powyższe warunki wskazane przez Rzecznika Generalnego oraz Trybunał, jako odzwierciedlające cele dyrektywy 2008/48/WE oraz ewentualnie inne regulacje, jak np. zasady rachunkowości.

W wyniku intensywnych prac Związku Banków Polskich oraz zrzeszonych banków opracowane zostały propozycje algorytmów uwzględniające powyższe wytyczne, jak i ekonomiczny sens udzielania i funkcjonowania kredytów, które następnie zostały przekazane Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Wymaga podkreślenia, że wszystkie zaproponowane metody są zgodne zarówno z prawem, jak i orzeczeniem TSUE. Ponadto, w przygotowanych propozycjach w szczególności zadbano o to, aby były one zrozumiałe i przejrzyste do konsumentów – przykładowo algorytmy opierają się na danych, które konsumenci posiadają lub przewiduje się przekazywanie konsumentom odpowiednich informacji i wyjaśnień, w jaki sposób oblicza się należny zwrot. Obecnie Związek Banków Polskich kontynuuje rozmowy z Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nad szczegółami związanymi ze stosowaniem metod.

➤ **Potrzeba nowelizacji ustawy o kredycie konsumenckim**

Niezależnie od powyższych wyjaśnień związanych z dostosowaniem się banków do wyroku TSUE, pragnę zwrócić uwagę Pana Rzecznika na problem związany z rozbieżnością brzmienia art. 49 u.k.k. i art. 16 dyrektywy 2008/48/WE. Orzeczenie oraz treść jego uzasadnienia prowadzą do jednoznacznych wniosków o dokonaniu błędnej implementacji dyrektywy 2008/48/WE w wyniku uchwalenia ustawy o kredycie konsumenckim.

Zgodnie z ww. przepisem dyrektywy 2008/48/WE, „konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt. W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy”. TSUE, rozstrzygając w sprawie pytania prejudycjalnego zadane przez sąd polski, stwierdził, że *artykuł 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG należy*

interpretować

w ten sposób, że prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje **wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta**. Z kolei zgodnie z brzmieniem art. 49 u.k.k., w przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas **obowiązania umowy**, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą. Porównanie treści orzeczenia z brzmieniem normy wyrażonej w art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim jednoznacznie potwierdza przedstawiane od dawna stanowisko Związku Banków Polskich², zgodnie z którym przepis polskiej ustawy odczytywany literalnie nakazuje rozumieć zasadę redukcji kosztów kredytu w przypadku jego przedterminowej spłaty jako obowiązek uwzględnienia w nim jedynie kosztów, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy. Przepis ustawy spod zasady zwrotu konsumentowi kosztów wyłącza (*a contrario*) takie koszty jak prowizja czy opłaty przygotowawcze, gdyż w sposób jednoznaczny odnosi się wyłącznie do kosztów dotyczących okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy.

W tym miejscu warto wskazać, że TSUE pkt 25 wyroku poświęcił analizie porównawczej różnych wersji językowych implementacji art. 16 dyrektywy 2008/48/WE. Rozważania te należy odczytywać jako jednoznaczne opowiedzenie się przez TSUE za potrzebą dokonania odpowiedniej implementacji przepisów dyrektywy. Jak słusznie w pkt 7 wyroku zauważył TSUE, art. 22 dyrektywy stanowi, że „w zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, państwa członkowskie nie mogą utrzymywać w swoim prawie krajowym ani wprowadzać do niego przepisów **odbiegających od tych, które zostały ustanowione w niniejszej dyrektywie**”.

Tym samym Trybunał jednoznacznie potwierdził, że implementacja art. 16 dyrektywy 2008/48/WE była rozbieżna w szeregu państw członkowskich, nie oddawała bowiem literalnej treści przepisu dyrektywy 2008/48/WE (doszło do błędnej implementacji).

W związku z powyższym, obecnie na Państwie Polskim ciąży obowiązek dostosowania ustawy o kredycie konsumenckim do wniosków płynących z orzeczenia i w konsekwencji prawidłowego implementowania art. 16 dyrektywy 2008/48/WE poprzez wprowadzenie odpowiednich zmian legislacyjnych.

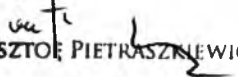
Zauważyć należy, że dotychczasowe postępowanie banków oparte było na literalnej wykładni błędnie implementowanego przepisu (art. 49 u.k.k.), co znajdowało uzasadnienie w zakresie obowiązywania zasady zaufania do państwa oraz zasady pewności prawa.

Warto wskazać, że o potrzebie dokonania odpowiednich zmian prawnych wypowiedział się Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 25 stycznia 2019 r. (sygn. akt IV

² Stanowisko wyrażone w piśmie ZBP do UOKiK z dnia 2 czerwca 2016 r.

CSK 664/14), który w podobnej sprawie w związku z rozważaniami poświęconymi wyrok TSUE stwierdził, że „*powinnością polskiego ustawodawcy jest dokonanie zmiany przepisów*”.

Dostrzegając wnioski płynące z orzeczenia co do konieczności wdrożenia w sposób prawidłowy treści dyrektywy 2008/48/WE, Związek Banków Polskich zwrócił się do Ministra Finansów z prośbą o zainicjowanie działań zmierzających do podjęcia prac nad nowelizacją ustawy o kredycie konsumenckim.

PREZES ZWIĄZKU

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

Opracowano w Związku Banków Polskich.